

МОДЕЛЬ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ПІДСИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ЇЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ADAPTIVE MANAGEMENT MODEL FOR THE FINANCIAL SUBSYSTEM OF ENTERPRISES AND ORGANIZATIONS OF CONSUMER COOPERATIVES AS A MEANS TO IMPROVE ITS INFORMATION PROVISION

Мета статті полягає у формуванні та розробці заходів щодо впровадження адаптивної моделі управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації України, з метою удосконалення його інформаційного забезпечення. Методика дослідження. Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу. Результати. Розроблено адаптивну модель управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації, яка є засобом удосконалення інформаційного забезпечення управління їх фінансовою підсистемою. Для підвищення ефективності управління фінансовою підсистемою організацій та підприємств споживчої кооперації у процесі накопичення інформації та формування інформаційних потоків, з метою поліпшення якості роботи загальної системи управління, запропоновано використання моделі, яка ґрунтується на принципах системного, процесного, ситуаційного та адаптивного управління. Практична значущість результатів дослідження. У статті обґрунтовано, що впровадження запропонованих заходів буде сприяти підтримці внутрішньої стабільності як підприємств і організацій так і системи споживчої кооперації в цілому та удосконаленню інформаційного забезпечення управління їх фінансовою підсистемою.

Ключові слова: фінансова підсистема, адаптивна модель, інформаційне забезпечення, адаптація, споживча кооперація, управління

Цель статьи заключается в формировании и разработке мероприятий по внедрению адаптивной модели управления финансовой подсистемой предприятий и организаций потребительской кооперации Украины, с целью усовершенствования его информационного обеспечения. Методика исследования. Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. Результаты. Разработана адаптивная модель управления финансовой подсистемой предприятий и организаций потребительской кооперации, которая является средством совершенствования информационного обеспечения управления их финансовой подсистемой. Для повышения эффективности

управления финансовой подсистемой организаций и предприятий потребительской кооперации в процессе накопления информации и формирования информационных потоков, с целью улучшения качества работы общей системы управления, предложено использование модели, основанной на принципах системного, процессного, ситуационного и адаптивного управления. Практическая значимость результатов исследования. В статье обосновано, что внедрение предложенных мероприятий будет способствовать поддержанию внутренней стабильности как предприятий и организаций так и системы потребительской кооперации в целом и совершенствованию информационного обеспечения управления их финансовой подсистемой.

Ключевые слова: финансовая подсистема, адаптивная модель, информационное обеспечение, адаптация, потребительская кооперация, управление

The purpose of the article is in the formation and development of measures for the implementation of adaptive management model financial subsystem of enterprises and organizations of consumer cooperatives in Ukraine, in order to improve its information provision. The methodology of the study. The solution of these problems in an article carried by such scientific and special research methods: analysis and synthesis, generalization and systematization, the dialectical approach. Results. A model adaptive control subsystem of financial enterprises and organizations of consumers' co-operative society, which is a means of improving information support for the management of their financial subsystem. To improve the efficiency of financial management sub-system of organizations and enterprises of consumer cooperation in the process of accumulation of information and the formation of information flows in order to improve the quality of the overall management system, proposed the use of a model based on the principles of the system, process, situational and adaptive management. The practical significance of the research results. The article substantiates that the implementation of the proposed measures will contribute to the maintenance of internal stability as the enterprises and organizations and the system of consumer cooperatives in general and the improvement of information support of the management of their financial subsystem.

Key words: Financial subsystem, adaptive model, information technology, adaptation, consumer cooperation, governance

УДК 338.2:000

Шимановська-Діанич Л.М.

д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

Титаренко І.В.

асистент кафедри бухгалтерського
обліку і аудиту
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

Проведений аналіз реального стану управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації показав, що існує низка основних недоліків, які потребують удосконалення. Економіко-організаційний аналіз (метод експертного опитування та кластерний

аналіз) інформаційних та комунікаційних процесів на підприємствах та в організаціях споживчої кооперації дозволяє зробити висновок, що існуюча система комунікацій у переважній більшості практично неадаптована до сучасних економічних, відносин.

Теоретичні, методичні та практичні аспекти наукових досліджень які присвячені виокремленню фінансової підсистеми як складової загальної системи підприємства, визначенню її ролі і функцій та формуванню відповідних підходів до управління нею ґрунтовно висвітлені в економічній літературі. Зокрема в наукових працях Л. А. Бернстайн [1], Є. Брігхем, І. О. Бланка [2], П. В. Журавльова [3], Є. Є. Іоніна [4], В. В. Ковальова [5], Л. А. Костирко [6], О. П. Крайник, Г. В. Осовської [7], К. І. Редченко, Дж. Г. Сігела, В. П. Сладкевич [8], Дж. К. Шим. Проте на сьогодні актуальним є питання удосконалення систематизації інформаційного забезпечення в управлінні фінансовою підсистемою з використанням методичних засад адаптованості.

Метою даної статті є розробка рекомендацій щодо удосконалення інформаційного забезпечення управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації у контексті впровадження адаптивної моделі управління.

Недостатній рівень адаптації системи споживчої кооперації до сучасних умов господарювання характеризується невизначеністю та швидкою зміною чинників як у зовнішньому середовищі, яке оточує її підприємства та організації, так і у їх внутрішньому середовищі. Для підвищення ефективності управління фінансовою підсистемою організацій та підприємств споживчої кооперації у процесі накопичення інформації та формування інформаційних потоків, з метою поліпшення якості роботи загальної системи управління, запропоновано використовувати модель, яка ґрунтується на принципах адаптивного управління. Це сприятиме забезпеченню підтримки внутрішньої стабільності як підприємств і організацій так і системи споживчої кооперації у цілому та удосконаленню інформаційного забезпечення управління їх фінансовою підсистемою. Крім того, варто зазначити, що в даних умовах розвитку виникла об'єктивна необхідність орієнтуватися на пасивну модель управлінської політики, яка б забезпечувала захист від впливу можливих загроз зовнішнього середовища. Однак, виходячи з необхідності стратегічної орієнтації будь-якого підприємства, об'єктом має стати пошук моделі ефективної адаптації. Аналізуючи принципи адаптивного управління, ми погоджуємося з науковцями, які розглядають сутність адаптації, як процес пристосування підприємства до зовнішніх мінливих умов, що включає в себе систему організаційно-економічних та соціальних регуляторів і має на меті забезпечення стійкості функціонування організації у довгостроковій перспективі.

Саме адаптація підприємств і організацій споживчої кооперації до невизначених умов зовнішнього середовища забезпечить підвищення ефективності функціонування на протязі всієї їх діяльності. Саме пристосування таких умов для системи споживчої кооперації, яка має свої соці-

альні та економічні особливості на відміну від інших суб'єктів господарювання, надасть можливість підвищити якість управління загалом та інформаційними потоками у фінансовій підсистемі.

Метою, запропонованої моделі адаптивного управління фінансовою підсистемою організацій та підприємств споживчої кооперації є надання інформації апарату управління щодо внутрішнього стану організації або підприємства, особливостей, проблем та умов їх функціонування, послідовності дій та процесів, які відбуваються в організації або на підприємстві, результатів їх реалізації на кожному етапі, що є підставою для подальшого прийняття управлінських рішень спрямованих на підвищення ефективності функціонування як фінансової підсистеми, так і системи управління організацією або підприємством в цілому.

Відповідно до цього завданнями функціонування даної моделі є:

дослідження процесів формування інформаційних потоків фінансової підсистеми організацій та підприємств споживчої кооперації;

визначення процесів формування, аналізу, планування та коригування інформаційних потоків фінансової підсистеми організацій та підприємств споживчої кооперації;

оцінювання результативності процесів управління фінансовою підсистемою з виділенням показників, за якими буде плануватися і оцінюватися ефективність моделі управління фінансовою підсистемою;

розроблення пропозицій щодо удосконалення управління фінансовою підсистемою підприємств або організацій споживчої кооперації з виділенням центру управління інформаційними потоками;

визначення недоліків та напрямів подальшого удосконалення управління фінансовою підсистемою із зазначенням чинників впливу на результативність впровадження адаптивної моделі до системи управління підприємством або організацією споживчої кооперації.

Проаналізувавши низку наукових праць, присвячених питанням адаптивного моделювання [1, 2, 3, 4, 5], вважаємо, що адаптивне управління фінансовою підсистемою організацій та підприємств споживчої кооперації доцільно проводити за такими етапами (рис. 1):

Отже, відповідно до запропонованої моделі, адаптивне управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації буде складатися з чотирьох етапів, що безпосередньо пов'язані між собою, а результативність проведення певного етапу є основою для реалізації наступного.

На першому етапі, адаптивна модель управління фінансовою підсистемою складається з входів внутрішньої та зовнішньої інформації, ресурсів процесу, які здійснюють обробку всього масиву інформації та виходів. Відповідно до цього, всі

процеси «входу-виходу» даної моделі, пропонуємо розмежувати за трьома блоками, кожен з яких буде виконувати свої функції:

перший блок (Б1) об'єднує процеси аналізу змістових чинників та даних моделювання й визначення значень параметрів інформаційного забезпечення управління фінансовою підсистемою (зовнішньої та внутрішньої інформації). До зовнішньої інформації, яка має значний вплив на подальші два блоки при прийнятті управлінських рішень, належить інформація яка надходить з відповідних джерел (законодавча база, статистичні дані по Україні та за кордоном) і відображає ринкові зміни, політичну, соціальну та економічну ситуацію в країні та світі, взаємозв'язки з міжнародними кооперативними організаціями тощо. Внутрішня інформація, що характеризує стан системи споживчої кооперації, щомісячно надходить від ОСС, які, у свою чергу, отримують її від РСС (РСТ, ССТ), а ті від підприємств, що входять до їх складу, у вигляді звітів (фінансова та статистична звітність). Крім того, на вимогу Управління бухгалтерського обліку і фінансів (відділ економіки та відділ бухгалтерського обліку, звітності та корпоративних прав), відповідно до розробленого графіку, має надходити інформація про поточні результати діяльності РСС, РСТ, ССТ та їх підприємств (за даними бухгалтерського обліку та планово-економічними показниками), що дасть змогу прискорити процес прийняття рішень щодо підвищення ефективності їх діяльності;

другий блок (Б2) – ресурси процесу, за допомогою яких буде не тільки оброблятися поточна та звітна інформація від ОСС, РСС, РСТ та підприємств, а й на її основі буде визначатися найсуттєвіша інформація для подальшого аналізу і прийняття управлінських рішень. В межах Управління бухгалтерського обліку і фінансів запропоновано

виділити підрозділ - Центр управління інформаційними потоками фінансової підсистеми, який буде координувати надходження необхідної інформації, обробляти її, складати управлінську документацію та звітність, за потребою та передавати її до апаратів управління ССТ, РСТ, РСС, ОСС та Укоопспілки. Виділення такого центру, дасть змогу більш якісно та вчасно відстежувати необхідну управлінську релевантну інформацію, аналізувати її, робити висновки і пропозиції та передавати їх до вищого рівня управління – Укоопспілки, на остаточне затвердження. Керуватися даний Центр буде положенням, яке визначає права, обов'язки, працівників, що входять до його складу, та комунікаційні зв'язки з іншими підрозділами тощо.

третій блок (Б3) – вихід інформації (фінансова та статистична звітність), яка містить комерційну таємницю та дані управлінського обліку і звітності, що передаватимуться у апарати управління Укоопспілки, ОСС, РСС, РСТ та ССТ для остаточного прийняття управлінських рішень.

Розглянемо другий етап моделі - оцінювання результативності управління фінансовою підсистемою, метою якого є визначення ступеню реалізації та ефективності управлінських рішень, досягнення поставлених цілей, ефективності використання наявних ресурсів тощо. Необхідним є формування системи показників, за якими планується і оцінюється ефективність управління фінансовою підсистемою та її вплив на подальший розвиток як підприємств і організацій так і системи споживчої кооперації в цілому.

Третій етап адаптивного управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації ґрунтується на системному підході. Удосконалення управління фінансовою підсистемою за допомогою координуючого підрозділу, а саме

Рис. 1. Етапи моделі адаптивного управління фінансовою підсистемою організацій та підприємств споживчої кооперації [удосконалено автором на основі 1]

IV Етап. Встановлення недоліків та визначення напрямів подальшого удосконалення управління фінансовою підсистемою

Результати оцінювання процесів управління фінансовою підсистемою, ступінь досягнення визначених цілей та реалізації

Фактори впливу на результативність впровадження адаптивної моделі управління фінансовою підсистемою

Вплив зовнішніх факторів:

1. Підвищення конкурентного середовища, в тому числі з урахуванням новітніх інструментів та технологій управління.
2. Зміна ринкових умов попиту та пропозиції, новітні тенденції розвитку.
3. Зниження ефективності маркетингових заходів, системи збуту, методів заохочення і задоволення потреб споживачів.
4. Недосконалість законодавчої системи та її вплив на діяльність системи споживчої кооперації.
5. Політична, соціальна та економічна нестабільність в країні.
6. Повільне реагування та прогнозування ринкових змін, опрацювання статистичної інформації тощо.
7. Недосконалість взаємозв'язків міжнародними кооперативними організаціями

Вплив внутрішніх факторів:

1. Зниження ефективності маркетингових досліджень.
2. Несвоєчасне реагування на зміни у фінансовій діяльності.
3. Неналагоджена система якісного фінансово-економічного менеджменту.
4. Неконкретне визначення напрямків та орієнтирів діяльності.
5. Повільні зв'язки організаційної структури управління на різних рівнях.
6. Неякісні умови праці персоналу.
7. Розвиток діяльності без застосування сучасних технологій.
8. Неякісне та неповне використання зв'язків у програмному забезпеченні УКС.
9. Неякісна кадрова політика та відсутність кооперативної освіти у працівників.
10. Повільне проходження інформації між відділами та апаратом управління

Визначення основних моментів подальшого напрямку діяльності та прийняття управлінських рішень, що виникли в результаті взаємозв'язку зовнішніх із внутрішніми факторами. Визначення причин невідповідності планових з фактичними результатами. Вивчення досвіду провідних компаній за процесами управління

Визначення факторів удосконалення:

1. Створення інформаційних потоків всередині структури фінансової підсистеми з включенням до неї необхідних структурних підрозділів за допомогою визначених шляхів надходження інформації.
2. Прискорення пошуку та відстеження необхідних документів та відповідної інформації в них.
3. Визначення змістовності та інформативності до внутрішньої первинної управлінської документації.
4. Простіша реєстрація вхідної зовнішньої та внутрішньої документації з визначенням її релевантності.
5. Взаємозв'язки персоналу відділу управління інформаційними потоками фінансової підсистеми у роботі з документами.
6. Визначення основних положень підсистеми, враховуючи специфіку внутрішніх взаємозв'язків між відділами.
7. Формування компетенції персоналу, кадрового потенціалу, професіонального управлінського апарату, застосування тренінгів, підвищення кваліфікації.
8. Створення центрів відповідальності на кожному етапі проходження інформації до фінансової підсистеми з метою контролю за цими процесами.
9. Налагодження інформаційно-технічного забезпечення у русі інформаційних потоків фінансової підсистеми.
10. Впровадження графіку документообігу в управлінні фінансовою підсистемою з використанням внутрішньої управлінської документації

Визначення ступеню внутрішніх факторів, які впливають на прийняття управлінських рішень у фінансовій підсистемі, процесі проходження інформації у ній. Прогнозування подальшої управлінської діяльності з використанням внутрішніх факторів

Визначення ефективності та основних недоліків факторів впливу впровадження заходів (напрямів) подальшого удосконалення управління фінансовою підсистемою

Рис. 2. Удосконалення управління фінансовою підсистемою підприємств та організації споживчої кооперації

центру управління інформаційними потоками фінансової підсистеми, буде проходити через виділення невід'ємних складових процесу розробки заходів, що притаманні досліджуваному об'єкту:

1. Оцінювання можливостей впровадження конкретних заходів, їх економічної доцільності, коригування згідно зі специфікою діяльності і стратегічних намірів.

2. Розробка напрямів удосконалення процесів управління фінансовою підсистемою за складовими, які тісно взаємопов'язані між собою у ході виконання запланованих завдань:

інформаційне забезпечення (блок збирання даних: пропонуємо створення каталогів, в яких буде формуватися інформація з різних відділів (підсистем) – внутрішня інформація та зовнішня інформація; блок обробки та передачі даних: вибрана інформація та дані з каталогів переходять у оцінювальний та аналітичний; блок аналізу та використання даних; блок передачі даних та контроль за їх виконанням; аналіз існуючих інформаційних потоків з метою виявлення недоліків та їх удосконалення у системі управління; створення інформаційних потоків всередині структури фінансової підсистеми з включенням до неї необхідних структурних підрозділів);

документообіг, як одна із складових інформаційного забезпечення (прискорення пошуку необхідних документів та відповідної інформації в них; покращення відстеження руху документа на етапах його життєвого циклу; скорочення тривалості термінів підготовки й узгодження документів);

організаційна складова (розробка концепції щодо умов організації фінансової підсистеми на основі впровадження інформаційної політики; визначення основних положень підсистеми, враховуючи специфіку внутрішніх взаємозв'язків між відділами; формування компетенції персоналу, кадрового потенціалу, професійного управлінського апарату, застосування тренінгів, підвищення кваліфікації; створення центрів відповідальності на кожному етапі проходження інформації до фінансової підсистеми з метою контролю за цими процесами; організація інформаційного руху за відповідними каналами та удосконалення такого процесу; налагодження інформаційно-технічного забезпечення у русі інформаційних потоків фінансової підсистеми).

Впровадження розроблених рекомендацій слід проводити за такими рівнями управління:

1. Управлінський рівень (формування організаційно-економічного механізму впровадження процесів управління фінансовою підсистемою, розробка завдань, функцій та певних логістичних процесів згідно із сформованими стратегічними намірами, проведення поточного аналізу і контролю реалізації управлінських рішень, інвестиційних процесів);

2. Інформаційно-технологічний рівень (реалі-

зація чітко визначених завдань, впровадження інноваційних технологій обробки інформації, вдосконалення програмного забезпечення УКС тощо);

3. Рівень фінансування (прогнозування грошових потоків, необхідних для впровадження процесів управління фінансовою підсистемою, пошук альтернативних джерел фінансування);

4. Прогнозування результативності (довгострокове і короткострокове планування результатів діяльності підприємства, оцінювання ефективності фактичних показників, порівняння планових з фактичними показниками).

Метою проведення четвертого етапу є визначення основних причин недосягнення бажаного фінансового стану, планових показників і конкурентних позицій, встановлення взаємозв'язків та ризиків. Четвертий етап адаптивної моделі управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації ґрунтується на принципах ситуаційного підходу, що дає можливість підбирати методи та розробляти заходи з удосконалення управління, відштовхуючись від конкретної ситуації в якій опинилось підприємство або організація (рис. 2).

Отже, запропоновані етапи моделі адаптивного управління фінансовою підсистемою підприємств та організацій споживчої кооперації характеризують циклічний розвиток процесів формування інформаційних потоків у фінансовій підсистемі протягом визначеного періоду, на який розраховано впровадження певних заходів з метою підвищення ефективності їх діяльності. Разом з тим, впровадження даної моделі потребує відповідного кадрового забезпечення, що і буде предметом нашого подальшого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гусева І.Ю. Розробка адаптивної моделі ефективного управління ринковим інтелектуальним капіталом підприємств [Електронний ресурс] / І.Ю. Гусева // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2012. - № 7. – (0,5 д.а.). Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1293>

2. Панкратова Л.А. Адаптація підприємств в ринковій економіці / Л.А. Панкратова // Агроінком. – 2005. – № 5 – 6. – С. 77-79.

3. Татарнікова Н.І. Економіко-математичне моделювання управління адаптацією трудового потенціалу підприємства / Н.І.Татарнікова // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія економічна. - Випуск 32. - Львів, 2003 – С. 298-304.

4. Соколова Л.В. Оцінка ефективності функціонування організаційно-економічної системи адаптації підприємства до мінливого бізнес-середовища / Л.В. Соколова // Економіка і регіон. – 2004. – № 1(2). – С. 95-98.

5. Стасюк В.П. Моделі адаптивного управління підприємством: [Монографія] / В.П. Стасюк // Донецьк: ДонНУООО «Юго-Восток, Лтд.», 2002. - 224 с.